

Uloga kućnih ljubimaca u odrastanju djeteta

Roček, Marina

Master's thesis / Diplomski rad

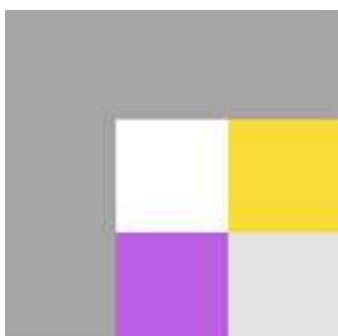
2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:141:832805>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-03**

Repository / Repozitorij:

[FOOZOS Repository - Repository of the Faculty of Education](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

UTJECAJ KUĆNIH LJUBIMACA U ODRASTANJU DJETETA

DIPLOMSKI RAD

Osijek, rujan 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

ULOGA KUĆNIH LJUBIMACA U ODRASTANJU DJETETA

DIPLOMSKI RAD

PREDMET: Poznavanje biljaka i životinja

MENTOR: dr.sc.Irella Bogut

STUDENT: Marina Roček

MODUL: C

MATIČNI BROJ: 2144

POSVETA

Ovaj diplomski rad, kao dokaz moje upornosti i priznanja stečenih kompetencija, posvećujem svom kućnom „biću“, psu Azisu, koji me vodio u šetnje prilikom da razbistim um za vrijeme učenja, svom ocu koji me uvijek čuva od gore, a posebno svojoj majci – najvećoj potpori, životnom uzoru te najboljoj učiteljici koju poznajem.

Velika zahvala mojoj dragoj mentorici i uzoru u profesionalnom smislu dr.sc. Velli Bogut - koja mi je omogućila svojim znanjem i pristupačnošću da ovaj diplomski bude odraz mog područja interesa, a i same mene.

Zadnja zahvala, ali ne i najmanje vrijedna, hvala mojim prijateljima koji su uvijek bili podrška i motivacija, posebno mojoj osnovnoškolskoj, srednjoškolskoj, fakultetskoj te životnoj prijateljici: mojoj kumi učiteljici Ivani!

SAŽETAK

Djeca u 21. stoljeću su iznimno privržena tehnologiji i sve manjem kretanju izvan prostorija doma i škole. Kućni ljubimci su faktor koji može pozitivno utjecati na daljnji psihofizički razvoj djeteta kao i njihovo samopouzdanje. Djeca druženjem i brigom za kućne ljubimce mogu dobiti intenzivniji osjećaj za svijet u kojem žive i okolinu u kojoj se nalaze. Kućni ljubimci imaju utjecaj na pozitivan pristup djeteta u formi socijalizacije i komunikacije, kao i umanjivanju straha pred nepoznatim ljudima.

Ključne riječi: djeca, kućni ljubimci, pozitivan utjecaj, briga

Children in the 21st century are extremely committed to technology and lower movement for outdoor areas. Pets are a factor that can positively influence the further psychophysical development of the child as well as their self-confidence. Children with socializing and caring for pets can get a deeper insight for the world they live in and the environment they are in. Pets have an impact on the positive approach of the child in the form of socialization and communication, as well as reducing fear among unknown people.

Keywords: children, pets, positive influence, caring

SADRŽAJ

1. UVOD	2
2. INTERKONEKCIJA LJUDI I ŽIVOTINJA.....	3
2.1 Teorije o povezanosti ljudi i životinja	3
2.2 Komunikacija i razvitak odnosa	6
3. KUĆNI LJUBIMCI.....	8
3.1 Najpopularnije životinje	8
3.2 Utjecaj na razvoj djece	11
3.3 Socio - emotivni razvoj.....	12
3.4 Privrženost djeteta ljubimcu	20
3.5 Utjecaj ljubimca na kućanstvo.....	25
ZAKLJUČAK	30
LITERATURA.....	30
PRILOZI.....	34

1. UVOD

Ljudi su izrazito socijalna bića te je socijalizacija vještina koja se razvija kroz život. Ipak, 21. stoljeće je obilježeno razvitkom izrazite tehnologizacije te je djeci jednostavnije koristiti tehnologiju za otkrivanje svijeta. Primjetnije je kako se stvara univerzalna pojava prihvatanja tehnoloških gadgeta (hrv. sprave) od najmlađih; djeca u osnovnoj školi koriste nova računala, najnovije mobitele. Ovo također stvara određenu distancu između djece; djeca mogu imati manjak empatije pa koristiti stvari (mobitele, odjeću itd.) kako bi stvorili distancu između onih koji "to" nemaju. Djeca se mogu također vlastoručno odmicati od svojih vršnjaka, želeći vrijeme provoditi samotnije.

Sve su ovo različiti primjeri kako može doći do formiranja samopoštovanja u ranoj dobi, što nadalje utječe na razvitak usamljenosti u društvu kao i na formiranje vršnjačkih odnosa među djecom.

Popularnost je oduvijek bio društveni element kojem su ljudi težili kroz čitavu povijest. Bez obzira na silan napredak koji se ostvario, kroz tisuće godina čovjek je imao želju udovoljiti određenim strastima. Jedna od njih je svakako bila popularnost, "pojava" koja izrazito obilježava 21. stoljeće.

Djeca u ranoj dobi gravitiraju ka onom članu svojeg kolektiva kojeg se doživljava omiljenim iz ovog ili onog razloga. Taj član će odlučivati od daljnjem prihvatanju novih, ili odbijanju starih članova tzv. zajednice. Djeca, naravno, žele biti prihvaćena, žele se socijalizirati, sudjelovati u igrama i komunikaciji. Svakako se ne žele osjećati zapostavljena i izolirana od ostatka društva, razreda i škole.

Sasvim je prirodno da djeca priželjkuju biti popularna i voljena od strane svojih vršnjaka, ili barem biti u blizini takvih. Smatraju da će time i ona biti prihvaćenija i imati više prijatelja. Razina prihvaćenosti utječe na formiranje ličnosti djeteta te svakako uzrokuje daljnja potenciranja (ili manjak) samopoštovanja i osjećaja usamljenosti.

Kućni ljubimci mogu imati veliki utjecaj na pozitivan pristup djeteta ka socijalizaciji i komunikaciji, kao i razbijanju straha pred nepoznatim ljudima. Kućni ljubimci potiču djecu na brigu, aktivnost i odgovornost, što samo rezultira pozitivnim efektom na socio – emotivni razvoj djeteta i kognitivnu inteligenciju; dijete ima porast u samopoštovanju i samopouzdanju, što je svakako važno za daljnji život.

2. INTERKONEKCIJA LJUDI I ŽIVOTINJA

21. stoljeće je iznjedrilo brojne pogodnosti za moderna čovjeka; od tehnoloških naprava, mogućnosti putovanja, hrane, kulture, pa sve do tjelovježbe i ostalih interesa i hobija. Ipak, bez obzira na silan napredak koji i popratne pojave tehnologizacije i globalizacije, čovjek nikada nije prestao provoditi vrijeme i temeljiti određene interese pomoću životinja, bilo da se radi o promatranju, slikanju, udomljavanju, hranjenju, rekreaciji ili, u najčešćem slučaju, želji da ujedini sve navedeno sa kućnim ljubimcem.

Povezanost čovjeka i životinja seže duboko u prošlost pa sve do modernih vremena. Životinje čovjeku pomažu, spašavaju ga, pružaju mu razonodu koju on, u većini (pozitivnih) primjera, recipročno vraća brigom, ljubavi i poštovanjem.

2.1 Teorije o povezanosti ljudi i životinja

U počecima formiranja ljudskog društva kroz različite civilizacije i na različitim mjestama razvoja, može se primjetiti kako su čovjek i životinje bili iznimno povezani. Naravno, malo je zapisa o utjecaju životinja na život ljudi i obrnuto u vremenu prije antike, ali zahvaljujući sistematičnosti starih Grka mogu se pronaći podaci koji govore o poticanju neizlječivih bolesnika pomoću životinja koje bi im vraćale volju za životom. Različiti autori navode kako je u Europi, kroz stoljeća, bilo uobičajeno da se osobe s intelektualnim teškoćama brinu oko životinja kao dio redovnog programa rehabilitacije. Medicinski zapisi iz 17. i 18. stoljeća svjedoče o poticanju na brigu o životinjama osoba s problemima poput gihta, osoba s neurološkim problemima i osoba s problemima slaba daha. Čak se i tada smatralo kako će djeca, brinući se o životinjama i kontrolirajući njihovo ponašanje, kontrolirati i vlastito (Katalenić, 2010).

Katalenić (2010) i Maruyama (2010) ističu kako su prvotne znanstvene studije započete u SAD-u 1960-ih, od strane psihologa Borisa Levinsona. On je primjetio kako njegov pas djeluje okidač za druženje i komunikaciju prilikom susreta sa djecom koja boluju od socijalnih poremećaja. Majka i sin došli su na terapiju nekoliko sati ranije od dogovorenog termina, a u prostorijama u kojima je Levinson provodio terapiju nalazio se njegov kućni ljubimac, pas Jingles. Nakon što je Levinson počeo razgovarati sa majkom, Jingles je otrčao dječaku te ga njuškao i lizao u znak pozdrava. Dijete je u tom trenutku reagiralo pozitivno i

počelo maziti psa. Dječak je na terapiju dolazio zbog problema u komunikaciji, zatvarao se u sebe i nije izražavao emocije. Levinson je potaknuo majku neka dopusti psu i djetetu da ostvare interakciju, unatoč njenom pokušaju razdvajanja te je na taj način započela terapija s djetetom. Vjerovao je da je upravo kroz tu interakciju s psom tijekom terapijskih seansi dijete steklo povjerenje prema njemu kao terapeutu. Daljnjem razvoju i općenito, nastavku terapijskog procesa, uvelike je pridonijelo što je dijete u prisutnosti psa znatno kvalitetnije komuniciralo i izražavalo emocije (Abrams, 2009).

Levinson je isticao kako je uključivanje kućnih ljubimaca u terapiji do njegovih izvješća bila slučajna. U mnogim situacijama su životinje uključivane slučajno, a ipak su uočeni pozitivni rezultati. On je vjerovao da u određenim slučajevima životinje trebaju postati dijelom terapijskog postupka. Bez obzira na ovo, sam autor ističe potrebu razvijanja planiranog i kontroliranog postupka kojim će se životinje uvoditi u terapijske interakcije. Jedino se na taj način može razvijati odgovarajuća metodologija za terapijske uporabe životinja (Abrams, 2009).

Znanstveno istraživanje pozitivnog utjecaja životinja na tjelesno i mentalno zdravlje ljudi otpočelo je u Sjedinjenim Američkim Državama unazad tri desetljeća, gdje se od početka koristi pojam terapija uz pomoć kućnih ljubimaca (eng. Pet Facilitated Therapy), koji se vremenom mijenja u pojam aktivnosti uz asistenciju životinja (eng. Animal Assisted Activities). Riječ je ergoterapiji, novoj interdisciplinarnoj znanosti koja istražuje ljudsko i životinjsko ponašanje u interakciji ili, bolje rečeno, njihovo suglasje između unutrašnjeg doživljaja svjesnosti i komunikacije. Naime, djelovanje životinje na čovjeka objašnjava se procesom analogne komunikacije, koja nije tek "razmjena" između njih, već svojevrsan odnos na dubljoj razini interakcije. Terapija i liječenje uz pomoć životinja znače jednu novu i vjerojatno intenzivnu stepenicu životinjske prilagodbe terapijskom procesu: životinje ne bi trebale biti dresirane samo za funkciju koja koristi u radu čovjeka, već bi samo njihovo postojanje (druženje) s čovjekom trebalo biti od koristi (Perelle, Granville, 1993). Ističe se postojanje grupe ljudi koje značajno profitiraju iz odnosa sa životinjama kao npr. bolesna djeca, starije osobe, zlostavljana djeca i odrasli i osobe s razvojnim teškoćama. U socijalnom području djelovanja životinje pomažu uspostavljanju kontakta s drugima, kod osoba s kojima se ne može uspostaviti kontakt one su najčešće prvi korak u uspostavljanju komunikacije s liječnikom, terapeutom i drugim osobama. Ogromno područje pomoći životinja u uspostavi socijalnih kontakata i razvoju pozitivnog samopoimanja je terapijsko jahanje (Itković, Boras, 2003).

Terapija potpomognuta konjima ili hipoterapija pojavljuje se u Italiji 70-ih godina 20. stoljeća. To je vrsta terapije koja koristi pokret za postizanje terapijskih ciljeva i ona je dopuna postojećim terapijskim postupcima, čije prednosti proizlaze iz činjenice da je konj jedina životinja koja se trodimenzionalno kreće i svoje impulse prenosi na jahača (Itković, Boras, 2003).

Nekoliko je teorija koje govore o povezanosti ljudi i životinja.

Biofilijaska teorija tako pokušava povezanost ljudi i životinja objasniti u specifičnom kontekstu. Utemeljitelj ove teorije je E.O Wilson koji objašnjava tu povezanost u ekološkom kontekstu sa naglaskom na psihologijske i terapijsko - edukacijske primjene. Biofilija se tako definira kao urođena tendencija fokusiranja na život i životne forme te emocionalno povezivanje sa njima u pojedinim slučajevima. Biofilija ističe kako čovjek ima prirodnu sklonost prema životu i svim oblicima istoga. Ljudska je povezanost sa drugim vrstama i značaj koji im se pridaje i danas pod utjecajem iracionalnih psiholoških mehanizama, koji su u prošlosti bili adaptacijski uvjetovani. Wilson nadalje ističe da ljudsko posjedovanje visoko razvijenog mozga i svijesti pretpostavlja dodir s prirodom jer se oni jedino u tom dodiru optimalno razvijaju (Krčmarova, 2009). Prema Markusu (2004), Wilson smatra kako je biofilija urođena emocionalna sklonost čovjeka prema drugim vrstama koja ne može nestati u kratko vrijeme civilizacije. Kellertovi biofilijaski stavovi su poduprti raznim oblicima tj. perspektivama tumačenja ljudske povezanosti s prirodom (Markus, 2004):

- utilitaristička perspektiva - priroda daje čovjeku osjećaj sigurnosti različitim dimenzijama korisnosti u njegovu životu. Prirodne izvore čovjek koristi za preživljavanje ili pak poboljšanje kvalitete vlastita života
- naturalistička perspektiva - odnosi se na duboko ukorijenjeni osjećaj zadovoljstva i ispunjenosti u dodiru s prirodom
- ekološko - znanstvena perspektiva - odnosi se na pažljivo promatranje prirode s ciljem njezine sustavne analize. Čovjek to čini radi razumijevanja svijeta u kojem živi
- estetska perspektiva - referira se na čovjekovu sklonost oduševljavanja ljepotom i harmonijom prirode i privlačnost koju on pri tome osjeća prema svom prirodnom okruženju
- simbolički karakter prirode - priroda može posjedovati i simbolički karakter koji čovjek u njoj iščitava i pomoću kojeg se orijentira u svojem razmišljanju i govoru
- humanistička perspektiva - podrazumijeva doživljaj duboke povezanosti s prirodom

- etička perspektiva - naglašava da čovjek treba osjećati odgovornost kao dio prirode i prema prirodi
- dominirajuća perspektiva - Kellert uočava težnju dijela ljudi da u prirodi kontroliraju ostala živa bića i da njima upravlja
- negativistička perspektiva - polazeći od ove perspektive, neki ljudi pristupaju prirodi sa strahom, odbojnošću i antipatijom. To se može odnositi na pojedina živa bića ili na čitava staništa.

Ipak, ova razmišljanja kao i cijela biofilijaska teorija je na udaru kritika zbog izražene antropocentričnosti.

Britanski psihoanalitičar John Bowlby, tijekom 1950-ih i 60-ih, postavio je razvojnu teoriju privrženosti. Način na koji pojedinac organizira i pokazuje svoju privrženost odraz je učenja i mijenja se tijekom razvoja bez obzira na njezinu urođenu prirodu. Privrženost bi se mogla definirati kao trajna afektivna veza okarakterizirana tendencijom traženja i odražavanja bliskosti sa specifičnom osobom, osobito u uvjetima stresa. Ipak, teorija privrženosti se ne može u potpunosti primjeniti na odnos čovjeka i životinje, ali, ono što se ističe jest kako se taj odnos uvelike zasniva na teoriji privrženosti (Ombla, 2012). Životinje su često emocionalno bitan partner čovjeku u postizanju ravnoteže između kognitivne i emocionalne dimenzije njegova života (Ombla, 2012).

2.2 Komunikacija i razvitak odnosa

Opisujući sveobuhvatnu funkciju komuniciranja, nužno je naglasiti kako je to temeljni proces slanja i primanja informacija među ljudima. Komuniciranje omogućuje ljudima razmjenu znanja, stavova i vještina utječući pozitivno ili negativno na živote ljudi i svjetska zbivanja. Čak i u eri tehnologije kada se pomiču granice ljudske spoznaje, može se utvrditi kako je najvažniji evolucijski skok upravo mogućnost da ljudi međusobno komuniciraju.

Komunikacija se uglavnom poistovjećuje s govorenjem, odnosno stvaranjem zvukovnih poruka iz čega se stvaraju daljnja tumačenja i temelj za interakciju. Ipak, mora se naglasiti kako sama komunikacija ima dvije dimenzije: verbalnu i neverbalnu. Verbalna komunikacija se realizira govorom i svakako je primaran način prenošenja. Ipak, pomicanjem granica ljudske svijesti, dubljom psihoanalizom te željom za kvalitetnije oformljenom razmjenom znanja, važnost pridaje i neverbalnoj komunikacija kao čimbeniku u interpersonalnoj

komunikaciji. Ona prati ono što pojedinac kazuje služeći dodatnom proširivanju određene misli ili, omogućujući sugovorniku da raspozna prave namjere ovog drugoga; kako ističe popularna poštapalica "da se pročita između redaka". Neverbalna komunikacija uistinu može (ponekad) u potpunosti zamijeniti verbalan dio komunikacije.

Ljudi i životinje, iako ne govore "zajednički jezik", uspješno su premostili tu osnovnu razliku između vrsta; pronašli su, naime načine međusobne komunikacije i čini se kako životinje relativno uspješno shvaćaju ono što im ljudi poručuju, i obrnuto. Kod uspostavljenog povjerenja, životinja reagira na neke izraze emocija čovjeka, npr. osmijeh i plakanje, ili tjelesni kontakt, primjerice dodiri rukom, češkanje. Temelji komunikacije čovjeka i životinje su povjerenje, tjelesni kontakt i poticanje emocionalne povezanosti (Ajduković, 2014).

Druge životinje ne komuniciraju uređivanjem proizvoljnih zvukova, što ograničava broj poruka koje mogu stvoriti. Životinje također moraju evoluirati kako bi se njihovi znakovi mijenjali odnosno kako bi uznapredovali, stoga je životinjska komunikacija je upravljana kontekstom - oni reagiraju na podražaje ili indekse. Ne smije se zaboraviti kako je način kojim životinje komuniciraju biološki uvjetovan.

3. KUĆNI LJUBIMCI

Teorija privrženosti, kao i druga brojna istraživanja proizašla iz njezinih pretpostavki ukazuju kako je emocionalna dobrobit uvelike uvjetovana odnosima, tj. vezama koje osoba razvija s drugima u svojoj okolini, i to ne samo u djetinjstvu već i kroz cijeli život. Ispitivanje aspekata privrženosti u tipovima veza koje, s jedne strane objektivno opterećuju svakodnevni život čovjeka, a koje ipak karakterizira snažna afektivna vezanost uz objekt privrženosti, čini poseban izazov. Jedna od takvih veza jest ona kakva se formira između čovjeka i njegova kućnog ljubimca (Ombla, 2012).

3.1 Najpopularnije životinje

Svakako je jedna od najpopularniji životinja *pas*. Psi (slika 1.) su inteligentni, vjerni i odani ljubimci. Odlikuje ih duboka privrženost prema ljudima. Psi potiču na aktivnost što je vrlo korisno jer se ljudi tako potiču na kretanje. Za djecu je ovo izrazito važno jer se umanjuje njihova ovisnost o tehnologiji i provođenju slobodnog vremena sjedilački. Imaju urođenu potrebu za životom u sustavu hijerarhije u kojem postoji red.

Slika 1. Pas je izrazito popularan kao kućni ljubimac. Izvor: Wishmama.hr

<http://www.wishmama.hr/wp-content/uploads/2015/10/dijete-pas.jpg>

Pse treba odgojiti i socijalizirati kako ne bi imali status "vođe čopora" jer im čovjek treba biti vođa. Važno je da vlasnik psa bude dosljedan i čvrst, a u isto vrijeme treba psu pružati ljubav te siguran dom. Također je važno da svi članovi obitelji žele psa i da se brinu o njemu. Psi koji odrastaju okruženi ljubavlju vlasnika i okoline postaju mirni, staloženi i druželjubivi. Psi

su, naime, blagotvorni za mentalno, kao i fizičko zdravlje djece. Dokazano je da mališani koji odrastaju uz psa uglavnom ne pate od raznih alergija i kožnih ekcema u kasnijoj dobi, a istovremeno ih krznati prijatelj uči kako biti odgovoran, privržen, samostalan i kako voljeti drugo živo biće (Živim.hr, 2016).

Hrčak je zaigrana, umiljata i znatiželjna životinja (slika 2.). Ne treba puno prostora i lako se prilagođava okolini. Hrčka je poželjno svaki dan puštati iz kaveza, ali ga cijelo to vrijeme treba imati na oku. Hrčci su nestašni, vole se penjati i zavljučiti u najskrovitija mjesta. To može biti opasno zbog nepristupačnosti mjesta i mogućnosti da mali glodavci naprave štetu ili pojedu po njih opasan materijal. Hrčak je noćna životinja. Prespavati će većinu dana, a probuditi se navečer i biti aktivan cijelu noć.

Slika 2. Hrčak. Izvor: Žena.hr <http://static.zena.hr/upload/hrcak02.jpg>

Tada najčešće vrti svoju igračku - kotač. Hrčke nije dobro buditi danju, jer im se remeti njihov bioritam, što može biti loše za njihovo zdravlje i raspoloženje. To je jedan od razloga zbog čega su hrčci kao kućni ljubimci pogodniji za djecu stariju od sedam godina. Porijeklo hrčka ovisi o vrsti. Osnovne vrste su: sirijski ili zlatni hrčak (Sirija), ruski (Centralna Azija, Sjeverna Rusija, Mongolija), kineski (Mongolija i Sjeverna Kina), sibirski (Istočni Kazahstan, Sjeverozapadna Rusija) (Novak, 2016).

Akvarijske ribice (slika 3.) su vjerojatno najjednostavniji tip kućnog ljubimca. Postoje neki osnovni koraci kako brinuti za ribice jednom kad se akvarij uredi. Neke stvari bi se trebale raditi na dnevnoj bazi, a neke stvari je dovoljno napraviti jednom na tjedan ili dva. Ribice moraju imati dovoljno svjetlosti i čiste vode. Većina ribica je dovoljno nahraniti jednom do dva puta dnevno. Filteri moraju biti čisti kako bi pH vode ostala povoljna, i kako bi voda naravno ostala čista.

Slika 3. Akvarijske ribice. Izvor: Wikipedia

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/a8/Amaterske_akvarium.jpg/1200px-Amaterske_akvarium.jpg

Kunići su vrlo društvena, umiljata, zaigrana i inteligentna bića. Veći dio dana i noći provode u spavanju ili dremuckanju, ali uvijek imaju vremena za igru, maženje i nestašluke. Najzaigraniji su predvečer i navečer, te im se tada svakako treba omogućiti slobodno kretanje, osobito ako su tijekom dana zatvoreni u kavezu. Uglavnom se drže u kavezima, u kojima im je obavezno potrebno osigurati mjesto za hranu, vode, igranje i spavanje. Na samo dno kaveza najbolje je staviti piljevinu ili slamu koje možete bez problema nabaviti u svakoj trgovini za kućne ljubimce. Kavez uvijek mora biti čist, a najbolje ga je čistiti nekoliko puta tjedno. Što se tiče ishrane, kunići najviše vole svježe sijeno koje mu možete davati u neograničenim količinama. Osim toga, kunić voli jesti svježe voće kao što su jabuke, kruške, banane, šljive i breskve. Da bi se kunića održalo zdravim, redovno mu se režu nokti te ga se vodi veterinaru. Iako ova vrsta životinje nije osjetljiva, s godinama se znaju pojaviti određene bolesti. Kod kunića je vrlo važno paziti na zdravlje i tzv. trošenje zubi zbog čega je bitno da u kavezu uvijek ima nešto što može grickati (Zivotistil.com, 2017).

3.2 Utjecaj na razvoj djece

Postoje istraživanja koja su se usmjerila na pitanje utječu li kućni ljubimci na razvoj djece ili ne. Melson i Peet su otkrili da vezanost za ljubimca utječe na pozitivno emocionalno funkcioniranje. Bergesen je potvrdio ove tvrdnje i pisao o tome koliko se dječje samopoštovanje obogaćuje uz prisutnost kućnog ljubimca. Prema Poreskyju i Hendrixu, ne radi se samo o socio - emocionalnom razvoju, već briga o kućnom ljubimcu obogaćuje i kognitivni razvoj (Ombla, 2012).

Bowlby je izjavio da su i životinjska i ljudska družba, kao psihološki utemeljeni skup ponašanja, pokrenuti privrženjem ponašanja, koji su biološki bazirani skup djela. Iako Bowlbyjeva definicija privrženosti podrazumijeva da privrženost postoji samo između ljudi, istraživanje Melsona i Fogela otkrilo je da mala djeca pokazuju privrženost ponašanja prema životinjama, posebice prema svojim "kućnim ljubimcima" (Maruyama, 2010, 6).

Nemogućnost govora usmjeruje djecu da procjenjuju što životinje doživljavaju (npr. što razmišljaju ili što osjećaju) te da predvide njihove potrebe kroz tumačenje njihovog ponašanja projicirajući kako bi se životinje mogle osjećati. Međudjelovanjem i brigom za životinje djeca uče interpretirati neverbalne signale na temelju promatranih ponašanja i konteksta. Očekuje se da će takva empatička orijentacija biti općenitija kod ljudi. Stoga se očekuje da u pogledu utjecaja ljubimaca na djecu ne samo da se povećava njihovo razumijevanje neverbalnih ponašanja, već se očekuje i povećanje njihove buduće empatije (perspektivne sposobnosti) prema ljudima (Maruyama, 2010, 6).

Kućni ljubimac tako može biti svojevrsan partner roditeljima u učenju empatije, suosjećanja, odgovornosti i poštovanja kod djece. Kako odrastaju, djeca kroz igru s životinjom usvajaju mnoge vještine, od motoričkih do socijalnih. Mnoga djeca nalaze veliku utjehu u životinji s kojom žive, nekada se povjeravaju kućnom ljubimcu i na taj način uče izbaciti negativne osjećaje. Djeci životinja pomaže u socijalizaciji te je most prema drugim osobama prilikom zbližavanja, upoznavanja i stvaranja novih prijateljstava. Životinja pomaže djetetu da se nauči brinuti o bližnjima, da se nauči odgovornosti i usvajanju obaveza.

U zdravstvenom pogledu, kućni ljubimci su svakako korisni. Psi su (uglavnom terapijski psi) sposobni predosjetiti epileptični napad 15 do 20 minuta prije svojeg vlasnika te istog, obično šapama, na to i upozoriti kako bi ga spremno dočekali na sigurnom mjestu. Pas tako vlasnika liže oko usta kako bi spriječio gušenje jer tijekom napada dolazi do povećanog lučenja slina, ali i kako bi pomogao da vlasnik što prije dođe k sebi (Nekić, 2015).

Privrženost pasa je naravno, bezrezervna. Na određen način psi upozoravaju na dolazeći epileptični napad, kada ga i ako osjete svojim njuhom ili nekim drugim osjetom te tako pripreme djecu, i na neki način ih zaštite od mogućih ozljeda koje se javljaju kao posljedica pada u vrijeme dok traje epileptični napadaj. Neki se kemijski procesi koji se događaju u tijelu neposredno prije epileptičnog napada mogu omirisati - taj specifičan miris koji se javlja prije samog napada vrlo je važan jer upozorava psa da "nešto nije kako treba" i potiče ga na reakciju. Pas tada prilazi osobi i upozorava ga da će se nešto dogoditi. Ako osjete da se bliži problem počnu lajati, trčati u krug ili pak nježno šapicama i njuškom upozoravati vlasnika na predstojeći napad. Čak tijekom napada psi se fizički približe vlasniku i tako pomažu dok sve ne prođe. Neki od njih otrče po pomoć ili pak donose vlasniku telefon da zatraži pomoć ili lijek (In-portal, 2013).

Ono što osoba s epilepsijom treba tada napraviti je za nju vrlo važno. Treba prepoznati ono što mu je pas poručio te se pripremiti i osigurati za predstojeći napad. Bez velike privrženosti i emotivne povezanosti između terapijskog psa i djeteta s epilepsijom neće biti moguće ostvariti taj važan signal koji će terapijski pas poslati u okruženje u kojem se u tom trenutku oni nalaze (Nekić, 2015).

3.3 Socio - emotivni razvoj

Jedan od važnih aspekata socio-emocionalnog razvoja je samopoštovanje. Djeca i roditelji često dijele brigu o kućnom ljubimcu što djeci već u ranoj dobi pomaže da uče kako se brinuti i njegovati živo biće. Kod male djece uključenost, prihvaćanje i pozitivni poticaji predstavljaju važne trenutke za izgrađivanje samopoštovanja.

3.3.1 Potenciranje i važnost samopoštovanja

Autori definiraju opće samopoštovanje kao općenitu percepciju vlastite vrijednosti. U skladu s ovime, postupak "mjerjenja" slike o sebi uključuje operacionalizaciju općega samopoštovanja na temelju procjena o tome koliko se općenito ljudi osjećaju vrijednima kao osobe, tj. koliko su zadovoljni u vlastitoj koži. Razvoj slike o sebi povezan je s potrebom za prihvaćanjem, poštovanjem, podrškom, toplinom iz okoline, pri čemu nezadovoljavanje tih potreba negativno utječe na razvoj pojma o sebi. Što je veći nesklad između potreba pojedinca i podrške i topline koju on dobiva iz okoline, to je lošija prilagodba i opće samopoštovanje. Razvoj samopoimanja pod utjecajem je kognitivnih i socijalizacijskih varijabla.

Djeca sa osam godina formiraju svoje opće samopoštovanje preko vlastite percepcije specifičnih kompetencija kognitivnih i fizičkih vještina. Tijekom ranoga djetinjstva samopoštovanje je relativno visoko, a rezultati su stabilni i tijekom srednjega i kasnoga djetinjstva, dok na prijelazu u ranu adolescenciju dolazi do opadanja pozitivne slike o sebi koja se onda stabilizira tek u srednjoškolskoj dobi. Razvojne promjene u sposobnostima djece da čine socijalne usporedbe imaju važne implikacije za razvoj samopoštovanja. Djeca vrednuju sebe u raznim ulogama koje im pomažu definirati vlastiti identitet (Brajša – Žganec i sur., 2000: 897 – 900).

Samopoštovanje se može pojasniti kao svijest o vlastitoj vrijednosti, a uključuje vrednovanje sebe i vlastite afektivne reakcije na ta vrednovanja. Samopoštovanje je ključni aspekt samopoimanja koje ima ulogu suočavanja slike o sebi sa vanjskim informacijama. Npr., u osnovnoškolskoj dobi (od 6 do 11 godina) djeca opisuju sebe navodeći svoju veličinu, spol i stvari koje posjeduju. Djeca srednjega djetinjstva uvode termine koji opisuju njihove tjelesne, socijalne i intelektualne odlike. Pored tih specifičnosti nalaze se i oni općenitiji detalji što ukazuje na sposobnost izgrađivanja tzv. generalnog samopoimanja. Dijete kroz ispunjavanje zadataka primjerenih svojoj dobi, u suradnji s roditeljima, stječe osjećaj kompetentnosti. U ovom procesu je važno da roditelji znaju odrediti koji su zadaci primjereni njihovom djetetu, a koji nisu. Trogodišnje dijete nije sposobno samo voditi psa u šetnju, ali zato može brinuti o tome da pas ima dovoljno vode. Ako su roditelji svjesni ove činjenice, dijete će dobiti pozitivan poticaj od roditelja kada se na odgovarajući način pobrinu za životinju. Kako dijete raste, treba povećavati i njegove zadatke te će s vremenom dijete moći samostalno brinuti za svog ljubimca. Predškolska djeca oponašaju roditelje, dijete školske dobi može samostalno obavljati neke zadatke, dok tinejdžer može svu brigu o kućnom ljubimcu preuzeti na sebe. Djeca postaju sposobna stvarati općenite prosudbe sebe kao osobe tek nakon osme godine života - djeca mlađa od osam godina nemaju razvijen osjećaj samopoštovanja. U toj dobi djeca sebe opisuju na osnovi procesa samoevaluacije i na osnovi uspoređivanja s vršnjacima (Oblačić i sur., 2015: 153 - 172).

Smatra se kako je najvažniji period razvoja samopoštovanja rano djetinjstvo kao i kvaliteta odnosa sa roditeljima i najbližom socijalnom sredinom. Istraživanja pokazuju kako od devete godine djeca počinju „upijati“ i uvažavati mišljenje odraslih o njima. Prije su bila izrazito naivna smatrajući kako odrasli znaju "sve o svemu", pa i o njima samima mnogo više nego što i sami znaju o sebi. Postepeno shvaćaju kako su u stanju sebe procijeniti bolje od ostalih te na osnovu toga formiraju daljnje sudove.

Za takav proces je važan i normalan kognitivni razvoj. Odmicanjem životne dobi potencira se vrijeme koje djeca provode u interakcijama sa vršnjacima koje se odvijaju u formalnim i neformalnim dječjim grupama. Upravo u tim grupama djeca dobivaju određeni socijalni status. Analize su pokazale kako dječji socijalni status u grupi ovisi o raznim faktorima među kojima se ističu školski uspjeh, nivo socijalne spoznaje, prijateljsko i suradničko ponašanje te vanjski tjelesni izgled (Oblačić i sur., 2015: 153 - 172).

Samovrednovanje u najširem smislu određuju dva procesa. Prvi se odnosi na osjećaj kompetentnosti gdje se opće samopoštovanje može definirati kao omjer nečijega uspjeha i težnji u različitim, važnim životnim područjima. Na sliku o sebi koju individua gaji najviše utječe to kako ju vrednuju druge, pojedincu važne osobe. Pojedini autori također definiraju samopoimanje kao individualnu percepciju kombinacije različitih aspekata vlastitoga "ja". Pojam "o sebi" se može razjasniti kao višedimenzionalni konstrukt u kojemu pojedinac može imati različitu percepciju vlastite kompetencije u raznim područjima funkcioniranja; on ujedno ima i opću percepciju vrijednosti sebe kao osobe. U skladu s time, razvijen je postupak mjerenja samopoimanja djece koji uključuje percipiranu adekvatnost ili kompetentnost u pet odvojenih područja (Brajša – Žganec i sur., 2000: 897 – 900):

1. školske sposobnosti
2. športske sposobnosti
3. socijalna prihvaćenost
4. ponašanje i
5. tjelesni izgled.

Empatija je drugi aspekt socio-emocionalnog razvoja. To je djetetova sposobnost da razumije kako se druga osoba osjeća. Postoji mogućnost da djeca u interakciji s ljubimcem koji u potpunosti ovisi o njima uče razumjeti potrebe i osjećaje životinja, ali i ljudskih bića, i to od najranije dobi. Nije presudno samo posjedovanje ljubimca, nego suosjećanje koje djeca imaju prema ljubimcima, a koje je povezano s njihovom empatijom prema ljudima. Kućni ljubimci se također spominju kao važna društvena potpora. Djeca redovito imenuju svoje kućne ljubimce kada ih se upita kome bi se prvo obratili za rješavanje problema jer društvo životinje može pružiti emocionalni oslonac.

Levinson vjeruje da ova vrsta emocionalne potpore može biti važna za zdrav psihički razvoj djece. "Socijalna" potpora koju pružaju ljubimci ima nekih prednosti u odnosu na potporu koju pružaju ljudi. Ljubimci u ljudima stvaraju osjećaj bezuvjetne prihvaćenosti, za razliku od pripadnika ljudske vrste koji su skloni prosuđivanju i kritiziranju drugih. Ustrajna privrženost

može biti značajan izvor potencijalne blagodati i užitka koje ljubimci donose djeci. Djeca osjećaju da će ih ljubimci prihvaćati i voljeti bezuvjetno (čak i kada ih dijete naljuti) te tako predstavljaju izvor bezuvjetne naklonosti. Ljubimci mogu pružiti emocionalnu, ali ne i instrumentalnu potporu.

3.3.2 Usamljenost – utjecaj i važnost

Postignuti status u grupi koji može varirati (popularnost, odbačenost, omiljenost ili izoliranost) je veoma važna u osnovnoškolskoj dobi koja je obilježena dječjom potrebom za druženjem i prihvaćenošću u grupi. Zadovoljenje ovih težnji donosi djeci pozitivan osjećaj vrijednosti, samopouzdanja i adekvatnosti, što su sve faktori koji oblikuju samopoštovanje. Istraživanja pokazuju kako su djeca visokog samopoštovanja (Oblačić i sur, 2015: 153 - 172):

- boljega fizičkog i psihičkog zdravlja
- otpornija su na stres
- zadovoljnija su svojim poslom, školom i osobnim životom
- uvjerenija su da će njihovi naponi dovesti do uspjeha
- češće planiraju
- sudjeluju u raspravama
- surađuju s drugima
- kompetentnije su u školi, na poslu i u različitim socijalnim situacijama
- bolje su raspoloženi i manje depresivni
- spremnije su suprotstaviti se drugima i lakše podnose kritiku, procjenjuju se sretnijima i zadovoljnijima od većine.

Suprotno tome, osobe nižega samopoštovanja često smatraju kako ni ostali ljudi u njihovoj okolini nemaju visoko mišljenje o njima. Zbog toga se osjećaju odbačenima i rijetko se odlučuju na bilo kakvo značajnije ostvarivanje socijalnih kontakata (Oblačić i sur, 2015: 153 - 172).

Učenici koji su prihvaćeni od strane vršnjaka primaju više emocionalne podrške što dalje utječe na njihovu uključenost u razrednu okolinu, iskustvo osjećaja pripadanja školi i mnoge mogućnosti za prakticiranje socijalnih vještina koje su ključne za ostvarivanje uspjeha u razredu (Oblačić i sur, 2015: 153 - 172).

Tijekom razvoja djeca šire spektar svojega društvenog ponašanja značajno vrednujući svoje ponašanje na temelju vlastitih unutarnjih standarda i u skladu sa slikom o sebi, o svojim sposobnostima i vrlinama, o tome u kolikoj ih mjeri drugi ljudi prihvaćaju, kao i o svojoj uspješnosti u različitim područjima društvenoga života. Kućni ljubimci osnažuju djetetovu svijest kako je sposobno za više, bilo riječima, bilo djelima (Brajša – Žganec i sur., 2000: 897 – 900).

Smatra se kako se korijeni usamljenosti mogu pronaći u djetinjstvu kao posljedica nezadovoljene potrebe za intimnošću, prihvaćanjem i pripadanjem. Kućni ljubimac umanjuje djetetov osjećaj usamljenosti. Usamljenost se povezuje i sa aspektom privrženosti te se opisuje kao stresno iskustvo koje nastaje zbog odvajanja djeteta od roditelja ili važnih osoba iz okoline sa kojima nije ostvaren željeni odnos, i kao posljedica doživljaja neadekvatne zainteresiranosti roditelja/značajnih drugih za osobne brige djeteta. Sullivan opisuje usamljenost kao "fenomen koji se obično susreće u predadolescentnoj dobi i kasnije, kada se razvije potreba za intimnošću koja se zadovoljava formiranjem bliskih prijateljstava". Pojedini autori na osnovi empirijskih podataka na populaciji djece i adolescenata zaključuju kako djeca svakako doživljavaju usamljenost, i upravo usamljenost ima značajnu ulogu u kasnijem funkcioniranju djece. Kućni ljubimac stoga može "razbiti" negativan obrazac u kojem se dijete našlo. Unatoč slaganju novijih autora da je usamljenost univerzalno ljudsko iskustvo koje se javlja već od najranije dobi, usamljenost se u prošlosti uglavnom asocirala sa starijim osobama, osobama s invaliditetom i slično, dok su istraživanja usamljenosti na populaciji djece znatno rjeđa. Govoreći o faktorima koji doprinose pojavi usamljenosti kod djece, uglavnom su to idući (Kokorić i sur., 2011: 405 – 407):

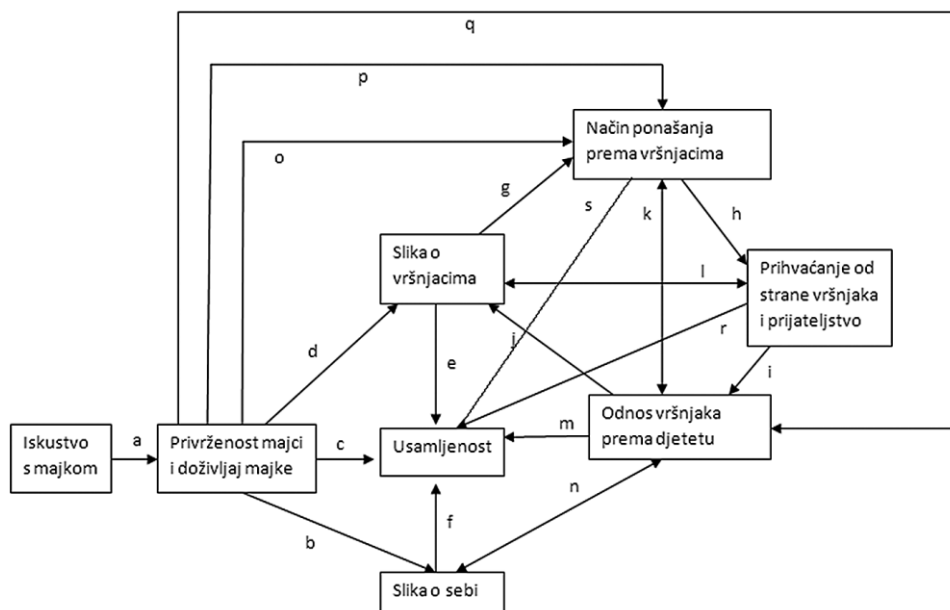
- sukobi unutar obitelji
- preseljenje u novu sredinu, školu ili susjedstvo
- gubitak prijatelja ili drugih značajnih osoba
- iskustvo razvoda roditelja
- gubitak važnih stvari ili kućnog ljubimca.

Jednako su važni i faktori vezani za samo dijete kao što su npr. slabije socijalne vještine djeteta te osobne karakteristike kao što su sramežljivost, introvertiranost, pasivnost, anksioznost i nisko samopoštovanje. Autorica Rokach svrstava uzroke usamljenosti u tri glavna klastera (Kokorić i sur., 2011: 405 – 407):

1. prvi klaster naziva "nedostatkom interpersonalnih veza"; obuhvaća: socijalnu alijenaciju (fizičku udaljenost ili izolaciju osobe od poznate okoline), neadekvatni sustav socijalne potpore (manjak prijatelja i osoba kojima je stalo do pojedinca, neadekvatna količina dostupne socijalne potpore) i emocionalno nezadovoljavajuće veze (pomanjkanje intimnosti, komunikacije i razumijevanja u odnosima s značajnim osobama)
2. drugi klaster se odnosi na različite "stresne događaje": promjena prebivališta (koje je popraćeno promjenama u dotadašnjim vezama, odvajanjem od obitelji, prijatelja i drugih važnih osoba u životu pojedinca), iskustvo gubitka (zbog smrti voljene osobe, prijatelja, roditelja ili prekida odnosa) te doživljaj osobne krize (različite traume ili značajne, nagle i dramatične promjene u životu)
3. treći klaster opisuje "karakterne i razvojne varijable" koje se odnose na osobne karakteristike pojedinca koje mu odmažu da se suoči s usamljenošću, a vezane su uz dva elementa:
  - razvojni nedostaci - nedostatak topline i ljubavi u roditeljskom domu, raspad obitelji, odvojenost djeteta od obitelji, sukobi u obitelji, zlostavljanje) i
  - osobna ograničenja - strah od intimnosti, negativna slika o sebi, manjak socijalnih vještina, bolest ili tjelesni nedostaci te neugodna iskustva iz prošlosti).

U objašnjenju razvoja usamljenosti kod djece, značajan doprinos može se pronaći u poznatoj teoriji privrženosti temeljem koje su autori Cassidy i Berlin razvili model koji pojašnjava doprinos iskustva privrženosti s majkom (ili drugim primarnim skrbnikom) u razvoju usamljenosti i nezadovoljavajućih odnosa djeteta s vršnjacima. Prema prikazanom modelu iskustvo koje dijete stječe u odnosu s majkom (ili drugim primarnim skrbnikom) ima direktan utjecaj na doživljaj majke te na razvoj privrženosti majci (veza a). Model pokazuje da ukoliko je majka nedostupna kao izvor utjehe i ljubavi, moguće je da takva situacija ostavi na djetetu trag u vidu emocionalne praznine i pojave osjećaja usamljenosti (veza c). Autori ističu kako će djeca koja doživljavaju da ne mogu pobuditi odgovarajuću utjehu i brigu skrbnika, najvjerojatnije razviti obrazac ponašanja i mišljenja da su nesposobna pobuditi ljubav i brižnost kod drugih ljudi. Zbog toga se kod djece razvija negativna slika o sebi, što utječe i na kvalitetu odnosa okoline prema djetetu, i rezultira pojavom usamljenosti (veze b, f i n). Temeljem ranog negativnog iskustva s primarnim skrbnikom u kojem dijete naučiti gledati druge osobe kao neprijateljske, odbijajuće ili nedostižne, dijete u kasnijoj dobi može i svoje vršnjake također doživljavati kao osobe koje nisu voljne ili sposobne zadovoljiti njegovu

potrebu za prijateljstvom. Zbog toga dolazi do povlačenja ili neprijateljskog odnosa prema vršnjacima što rezultira osamljenošću djeteta (veze d, e i g). Navedeno se reflektira i na slabiju prihvaćenost djeteta od strane vršnjaka, odnosno na pojavu negativnog, odbijajućeg odnosa vršnjaka prema djetetu (veze h, i). Također, temeljem negativnog iskustva u odnosu s primarnim skrbnikom djeteta može usvojiti model ponašanja u kojem će se ophoditi prema okolini kao što se roditelji ophode prema njemu, zbog čega vršnjaci mogu izbjegavati dijete, isključivati ga iz igre i time doprinijeti usamljenosti djeteta (veze p,q,o,m) (Kokorić i sur., 2011: 405 – 407) :

Slika 4. Doprinos privrženosti djeteta majci u razvoju osjećaja usamljenosti. Izvor: Kokorić i sur., 2011: 407

3.3.3 Kognitivni razvoj

Poresky i njegovi suradnici povezuju poboljšanje kognitivnog razvoja s druženjem djece i njihovih ljubimaca. Sugerirano je da život s ljubimcem može olakšati usvajanje jezika i povećati verbalne vještine u djece. To dolazi kao rezultat toga što ljubimac funkcionira kao slušač djetetova govora, ali i kao atraktivni verbalni poticaj, izazivajući komunikaciju u djetetu u formi pohvale, naredbi, hrabrenja i uskraćivanja. No ipak nema stvarnih dokaza koji bi podupirali ove hipoteze.

Verbalne vještine utječu pozitivno na komunikaciju između djece, što dalje uzrokuje pozitivno na suzbijanje sramežljivosti u djece. Briggs, Cheek i Jones definicije sramežljivosti svrstavaju u tri kategorije (Vizler, 2004: 10):

1. sramežljivost je definirana kao subjektivno iskustvo obilježeno strahom i uznemirenošću u interpersonalnim odnosima. Ovo je prepoznatljivo u svakodnevnim situacijama kada netko kaže za sebe da se osjeća sramežljivo
2. druga skupina definicija određuje sramežljivost kroz prizmu ponašanja, obilježeno sa šutljivosti i izbjegavanjem socijalnih kontakata
3. sramežljivost predstavlja psihološki sindrom obilježen subjektivnim osjećajem društvene anksioznosti i interpersonalnom inhibicijom koje se javljaju čak i zbog relativno beznačajnih događaja.

Vasta i suradnici (1995: 464) navode kao uobičajenu reakciju stidljive djece izbjegavanje interakcije u nepoznatim situacijama, kao i manjak ukupne razine aktivnosti. Ova činjenica uistinu bitna jer stidljivost ostavlja određene posljedice za takvu djecu; ona često bivaju odbačena od vršnjaka zato što manje govore i manje su aktivna. Nadalje, "sramežljivost, povučenost i socijalna izoliranost mogu ostaviti posljedice za razvoj" (Katz, McClellan, 1999: 22). Takva djeca ne uspijevaju ostvariti zadovoljavajuće interakcije s vršnjacima te se tako dovodi u pitanje i njihova socijalna kompetentnost u odrasloj dobi. Katz i McClellan (1999: 22) ističu kako u slučaju da djeca "rade i igraju se sama zato što im nedostaje znanja, razumijevanja i umijeća potrebnih za interakciju s drugom djecom, a osobito ako ih druga djeca odbacuju, nužna je intervencija."

Razina interakcije odnosi se na stupanj u kojem djeca ulaze u odnose sa drugom djecom jer niska razina interakcije, odnosno manjak društvene angažiranosti ograničava učenje socijalnih vještina što vodi još dubljoj povučenosti. Djeca koja imaju nisku razinu interakcije se naziva zapostavljenom djecom. Njih vršnjaci doživljavaju kao sramežljive budući da manje govore i manje su aktivna od druge djece (Vasta i sur., 1993: 636).

Poresky i njegovi suradnici povezuju poboljšanje kognitivnog razvoja s druženjem djece i njihovih ljubimaca. Sugerirano je da život s ljubimcem može olakšati usvajanje jezika i povećati verbalne vještine broju posjeduju ljubimca i u odrasloj dobi. Ljudi koji su u djetinjstvu imali ljubimca općenito imaju pozitivniji stav prema ljubimcu i bolje razumiju neverbalne znakove koje im životinja šalje. Obitelji s djecom školske dobi i adolescentima posjeduju ljubimce u većoj mjeri nego obitelji bez djece. Mnogi roditelji priznaju da ljubimci mogu biti dragocjena pomoć kada djecu treba podučiti važnim životnim događajima.

Postoje dvije situacije u kojima roditeljska reakcija možda ponajviše utječe na dijete – kad životinja dođe na svijet i kada ugine. Djeca u obitelji koja drži ljubimca po svoj će prilici doživjeti i njegovu smrt. To je bolno iskustvo i način na koji se njihovi roditelji i ostali bližnji nose s tom situacijom utječe značajno na to kako će se dijete općenito nositi sa smrću tijekom života. Važno je da roditelji otvoreno govore o tuži koju osjećaju te da uz to vezane osjećaje podijele s djetetom. Na suprotnoj se strani nalazi rođenje životinje. Djeci su to uglavnom uzbudljivi trenuci u kojima se roditeljima pruža prilika da objasne kako život počinje pa to može biti i neki početni oblik spolnog odgoja (Burić, Flegar, 2006.).

3.4 Privrženost djeteta ljubimcu

Sve veći broj obitelji, posebice onih s manjom djecom, imaju kućne ljubimce koji se u urbanim sredinama smatraju značajnim i ravnopravnim članovima obitelji i od kojih se također očekuje da utječu na ponašanje i doživljavanja svojih vlasnika (Smojver - Ažić, Topalović, 2010.).

Dosadašnja su istraživanja pokazala da se djeca koja odrastaju uz kućne ljubimce mogu osjećati emocionalno snažno privrženima ljubimcima, što se očituje kroz želju i aktivno traženje blizine i društva svojih ljubimaca, provođenje vremena u društvu ljubimaca, pokazivanje snažnih emocija te, u društvu ljubimaca, promjenu negativnoga raspoloženja u pozitivno. Jedno od mogućih objašnjenja kaže da je pozitivan emocionalni oslonac koji djeca traže u kućnim ljubimcima povezan s emocionalnom potporom koju dobivaju od roditelja. Djeca u interakciji s ljubimcem koji u potpunosti ovisi o njima, uče razumjeti potrebe i osjećaje životinja, ali i ljudskih bića, i to od najranije dobi. Pri tomu nije presudno samo posjedovanje ljubimca nego i suosjećanje koje djeca imaju prema ljubimcima, a koje je povezano s njihovom empatijom prema ljudima. Socijalne vještine kao rezultat rane interakcije s figurom privrženosti prenose se i na interakcije s drugim osobama i učvršćuju se kroz biranje određenih socijalnih situacija i zahtjeva. Istraživanja potvrđuju povezanost rane sigurne privrženosti i kasnije socijalne kompetencije do srednje adolescencije (Smojver - Ažić, Topalović, 2010.).

Prema jednoj od osnovnih pretpostavki teorije privrženosti, rani odnosi koje djeca uspostave s primarnim skrbnicima utječu na kvalitetu odnosa koje će dijete u budućnosti uspostaviti sa svojim vršnjacima.

Kako je navedeno ranije, društvene interakcije sa vršnjacima temelj su za razvoj i socijalizaciju djeteta jer socijalni odnosi imaju dalekosežni i pozitivni utjecaj na (Simel i sur, 2010: 91):

- razvoj socijalnih vještina
- vrijednosti i stavova
- mentalnog zdravlja
- kontrolu emocija
- razvoj spolnog identiteta
- samosvijesti i samopouzdanja
- tolerancije, vještina komunikacije.

Potreba za formiranjem bliskog i prijateljskog odnosa jedna je od primarnih socijalnih potreba u čovjekovom životu, a pogotovo u ranom razvojnom razdoblju kada je preduvjet za realizaciju snažnog mentalnog zdravlja i regularne psihološke prilagodbe. Važnost prijateljstva se može istaknuti pri razvoju socijalne kompetencije, za osnaživanje ego podrške i samopouzdanja, kao i za emocionalnu sigurnost koja je izrazito bitna i ranoj školskoj dobi. Prijateljstvo je svakako izvor osjećajnosti i intimnosti koji potencira pomaganje i uzajamnu podršku, razvijajući osjećaj sigurnosti u socijalni odnos te potiče društvenost (Klarin i sur, 2010: 7 – 22).

Vršnjački odnosi i prijateljstva prolaze kroz uspone i padove u svim fazama odrastanja. Djeca uglavnom te probleme svladavaju relativno brzo i uspješno jer iako se žurno posvađaju, jednakim tempom izmire nesuglasice. Ipak, mora se istaknuti kako razna istraživanja pokazuju da između šest i 11 posto djece u osnovnim školama nema prijatelja. Razlozi variraju; neka djeca jednostavno ne mogu ili ne znaju komunicirati sa vršnjacima, neke vršnjaci ignoriraju, ali se i neka popularna djeca koja imaju mnoštvo prijatelja osjećaju usamljeno, i nisu sretna. Kada se ovi podaci i faktoru uzmu u obzir, mora se priznati kako za uspostavljanje kvalitetnih vršnjačkih odnosa djeca trebaju pomoć odraslih iz svoje okoline - roditelja i nastavnika. To se ponajviše odnosi na poticanje razvoja onih vještina koje su nužne za nastanak i održavanje socijalnih odnosa te adekvatno rješavanje/uređivanje socijalnih konfrontacija. Djeca koja nisu razvila dotične vještine propuštaju priliku razviti i graditi svoje društvene kompetencije i samopouzdanje, što ih onemogućuje u svim daljnjim ostvarivanjima vlastitih i društvenih ciljeva.

U njima je snažan osjećaj bespomoćnosti ili kao suprotna krajnost, u silnoj potrazi za osjećajem pripadnosti ta djeca postaju ranjiva, izložena zlouporabama i brojnim negativnim utjecajima (Buljubašić Kuzmanović, 2010: 195).

Roditeljska podrška značajni je prediktor većega opseg samopoštovanja, dok podrška od učitelja značajno pridonosi pozitivnijoj slici o vlastitu ponašanju. Veza između socijalne podrške i samopoštovanja istraživana je i u procesu normalnog razvoja djece i u procesu psihopatoloških pojava u dječjoj dobi. Odnos socijalne podrške i samopoštovanja, odnosno kompetentnosti, posebno je proučavan u kontekstu teorija stresa i psihosocijalne prilagodbe. Više istraživanja ukazalo je na to da čvrsta emocionalna veza mladih i njihovih obitelji dovodi u mladih do visoka samopouzdanja i pozitivne slike o sebi, dok druga istraživanja dovode u vezu pozitivnu sliku o sebi i visoko samovrednovanje s dobrim odnosima s učenicima u školi i vršnjacima. Djeca, pak, koja nemaju dosta podrške i od roditelja i od vršnjaka izložena su većem riziku da će razviti lošiju sliku o sebi. Neka istraživanja pronašla su spolne razlike u dimenzijama dječjeg samovrednovanja i percipiranoj socijalnoj podršci iz različitih izvora, iako dobivene razlike nisu uvijek u istom smjeru (Brajša – Žganec i sur., 2000: 897 – 900).

Cohen i Wills (1985; u Klarin i sur, 2010: 7 – 22) ističu četiri tipa podrške koju pruža prijatelj:

1. podrška samopoštovanju
2. informacijska podrška
3. instrumentalna podrška i
4. socijalna podrška.

Unatoč isticanju različitih funkcija koje prijateljstvo ima u razvoju, autori se slažu da prijateljstvo potiče rast i razvoj, i određuje kapacitet mlade osobe za suradnju i uspostavljenje intimne veze u kasnijem životu. Intimnost se realizira kroz kvalitetan prijateljski odnos. Taj je oblik društvene podrške povezan sa osobnim kvalitetama, socijalnom kompetencijom i bitan je za kasnije socijalne odnose. Općenito govoreći, odnosi sa vršnjacima imaju važnu ulogu u psihološkom razvoju mladih, naročito djece (Steinberg, 1999; u Klarin i sur, 2010: 7 – 22).

Rezultati istraživanja pokazuju da se djeca i mladi koji imaju uspješnije socijalne odnose vršnjacima i koja se uspješnije prilagođavaju, proživljavaju iduće pozitivne efekte (Klarin i sur, 2010: 7 – 22):

- manifestiraju prosocijalne obrasce ponašanja
- pokazuju manje agresivno ponašanje
- imaju manji osjećaj usamljenosti

- imaju pozitivnu percepciju socijalne podrške.

Važno je napomenut kako satisfakcija vršnjačkim odnosima pridonosi (Klarin i sur, 2010: 7 – 22):

- općem zadovoljstvu,
- razvoju slike o sebi,
- stjecanju vještina odlučivanja,
- akademskom postignuću,
- stjecanju kapaciteta za razvoj intimnih socijalnih odnosa.

Odnos grupe prema djetetu kao mjera popularnosti, može se opisati pomoću dvije suprotne kategorije (Bukowski i sur., 1996; u Simel i sur, 2010: 91):

1. prihvaćanje koje određuje stupanj sviđanja i atraktivnosti
2. odbijanje koje je određeno stupnjem nesimpatije i nesviđanja

Popularnost se može objasniti kao "generalni, grupno orijentirani i jednosmjerni konstrukt koji je odraz odnosa vršnjaka prema pojedinom djetetu", a prijateljstvo je "specifičan, uzajaman, pa prema tome i dvosmjernan odnos koji je odraz iskustva između pojedinaca". Obje gore navedene kategorije stvaraju efekt na samopoštovanje, društvenost i altruizam, a njihove razlike su u skladu sa motivacijom djeteta za zadovoljenje različitih socijalnih potreba (Simel i sur, 2010: 92).

Obzirom na sociometrijske tehnike vezane uz status učenika u grupi/razredu i stupanj prihvaćenosti/odbačenosti djeteta od strane vršnjaka, Newcomb i Bukowski su kreirali podjelu statusa učenika prema kojoj se diferenciraju različiti tipovi djeteta (Simel i sur, 2010: 93):

1. odbačeno dijete - ima mnogo negativnih nominacija
2. izolirano dijete - ima malo negativnih, ali i pozitivnih nominacija
3. kontroverzno dijete - ima mnogo negativnih, ali i pozitivnih nominacija i
4. dijete "zvijezda" - ima mnogo pozitivnih nominacija.

Prema klasifikaciji Coiea i sur. (1982., prema Klarin, 2006.; u Simel i sur, 2010: 93) može se razlikovati pet kategorija djece s obzirom na socijalni status:

1. popularno dijete
2. odbačeno dijete

3. zanemareno dijete
4. kontroverzno dijete
5. prosječno dijete.

Kategorije "odbačeno" i "zanemareno" dijete su, naravno, nepopularne kategorije čije je ponašanje manifestirano prema van. Kada se uspoređuje sa prosječnim ili popularnim djetetom, odbačeno je dijete hiperaktivnije, agresivnije, i pokazuje razne oblike neprilagođenog ponašanja. Zanemarena su djeca, kao zasebna kategorija, ona koja su rijetko birana za prijatelja od strane vršnjaka, stidljiva su i usamljena, ali nisu sklona kriminalu i težim poremećajima ponašanja (Simel i sur, 2010: 93).

Bukowski i Hoza (1989) u svom hijerarhijskom modelu prijateljstva razlikuju tri dimenzije prijateljskog odnosa (Simel i sur, 2010: 94 - 95):

1. uzajamnost – prva razina hijerarhijskog modela; ključni je element prijateljske veze, a javlja se kao nova potreba djeteta u srednjem djetinjstvu. Dvoje djece koja izaberu jedan drugoga za najboljeg prijatelja čine dijadski, uzajamni odnos u prijateljskoj vezi
2. broj uzajamnih prijatelja - razlikuje se od dimenzije uzajamnosti i ima značenje jedino ako je dijete ostvarilo kriterij prve razine, odnosno ako ima uzajamnog prijatelja
3. kvalitetu prijateljstva - predstavlja dijadski odnos, tj. očituje se u bliskosti i sigurnosti, za razliku od kvalitete grupnih odnosa.

Kao krucijalne osobine prijateljstva mogu se navesti intimnost, bliskost, potpora, zadovoljstvo, druženje i rješavanje problema. Svoju socijalnu kompetentnost i sigurnost djeca jačaju uz pomoć i potporu koju dobivaju od prijatelja. Popularnost i prijateljstvo kao dvije dimenzije vršnjačkih odnosa, koje su odraz različitih socijalnih iskustava, također imaju i nešto zajedničko. Primjer povezanosti ovih dviju sfera jest "svidanje" kao emocija privlačnosti, a koja je presumpcija ili opis i za status u grupi, i za odnos s najboljim prijateljem. Autori utvrđuju kako je minimalni uvjet za prijateljstvo svidjeti se barem jednoj osobi jer prijateljstvo je zapravo posrednik između popularnosti i prilagodbe (Simel i sur, 2010: 95 - 96).

U ranom djetinjstvu prijateljstvo služi kako bi se poticale veoma jednostavne prigode i mogućnosti, kao npr. da se poveća razina uzbuđenja i veselja u zabavi i igri; u srednjem djetinjstvu prijateljstva pomažu u razvoju znanja o normama ponašanja, oslonac su u učenju i povećanju samopouzdanja. Ipak, mora se priznati kako djeca koja su odbačena ili ignorirana od strane njihovih vršnjaka nisu nužno usamljena jer jedan bliski prijatelj može ublažiti

negativne posljedice izoliranosti i pružiti podršku pozitivnoj prilagodbi, osobito kada su okolnosti stresne, ili, primjerice, kada dijete doživljava prijelaz iz jedne škole u drugu (Buljubašić Kuzmanović, 2010: 196).

Može se navesti deset vještina koje potiču društveno uspješne predškolce; ta djeca su (Densmore, Bauman, 2014; u Habdija, 2016: 17 - 18):

1. druželjubiva - stvaraju dugoročna, značajna prijateljstva; znaju kako se igrati s više od jednog djeteta; pozitivno pohvaljuju svoje prijatelje kada uspiju
2. ostvaruju postignuća - stječu kompleksne jezične vještine koje dovode do kasnijeg akademskog uspjeha; koriste prikladan vokabular; smireno prihvaćaju uspjeh, ali i poraz
3. sretna - optimistična su i puna pouzdanja; razumiju perspektivu druge djece; tumače geste svojih vršnjaka, njihove izraze lica i govor tijela
4. imaju snažan moralni karakter - razumiju što je ispravno, a što pogrešno tijekom različitih situacija u igri
5. stabilna - mogu posegnuti za najučinkovitijim vještinama koje će im pomoći da prebrode razočaranje, podnesu krizu i potraže pozitivnu stranu u različitim situacijama tijekom igre
6. fleksibilna - mogu dopustiti drugima da promijene njihov plan igre i razvijaju vlastite ideje tijekom interakcije; mogu saslušati gledište drugih i postići kompromis kada je to potrebno
7. organizirana - koriste logično obrazlaganje; mogu razvijati priče tijekom igre; dodjeljuju uloge i prate slijed radnji dok se igraju; poštuju kulturu drugih
8. vođe - mogu preuzeti vodeću ulogu unutar grupe sa poniznošću i pozitivnim samopouzdanjem, a da se ne ponašaju kao nasilnici; imaju smisao za humor kada stvari ne idu kako bi trebale i prvi su koji će oprostiti prijatelju koji pogriješi
9. društveno angažirana - mogu pokazati entuzijizam time što su prisutna, budna i svjesna kada komuniciraju sa svojim prijateljima; drugima pridaju pozornost, znaju što njihovi prijatelji misle te su sposobni svojim prijateljima pokazati da ih netko razumije
10. strastvena u učenju - imaju zamjetan osjećaj znatiželje i kreativnosti te širok raspon interesa; zainteresirani su za svijet oko sebe te svoje znanje prenose drugima.

3.5 Utjecaj ljubimca na kućanstvo

Paul je došao do značajnih rezultata koji sugeriraju da je posjedovanje psa povezano s većom obiteljskom povezanošću. Kad u kuću dođe ljubimac, u početku se povećava i učestalost djetetovih socijalnih interakcija, barem u vlastitome domu (Burić, Flegar, 2006.).

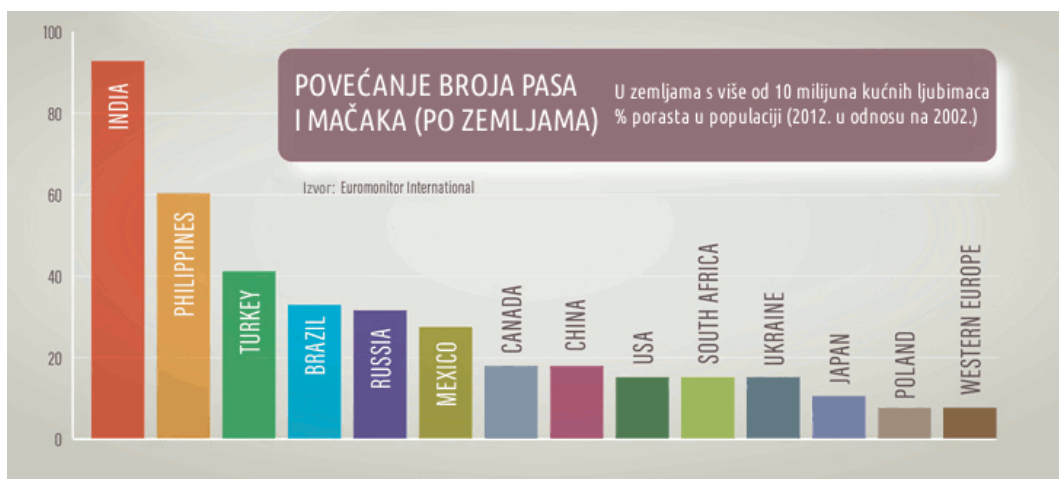
Cain je na temelju istraživanja provedenoga u američkim obiteljima ustanovio da su u 52 posto slučajeva nakon dolaska kućnog ljubimca obitelji počele više vremena provoditi zajedno. Neka istraživanja pokazuju da ljubimci mogu igrati osobito važnu ulogu u životima djece koja žive u neadekvatnim ili destruktivnim obiteljima ili socijalnim sredinama. Međutim, Bryant i Whorley su ustanovili da je pozitivan emocionalni oslonac koji djeca traže u kućnim ljubimcima povezan s emocionalnom potporom koju dobivaju od roditelja. Poresky i Hendrix su pored toga ustanovili da se djeca koja imaju ljubimca i koja žive u povoljnijoj obiteljskoj klimi bolje razvijaju u skladu sa svojom dobi. Broj djece u obitelji također je značajno povezan s posjedovanjem ljubimaca. Djeca s manje braće ili najmlađa djeca u obitelji sklonija su brinuti o većem broju ljubimaca i općenito se više vežu za njih. Možda mlađoj djeci i jedincima životinje služe za lakše izražavanje emocija i usvajanje ponašanja koja druga djeca usvajaju izravnom komunikacijom s mlađom braćom i sestrama (Burić, Flegar, 2006.).

Znanstvenici smatraju da držanje kućnih ljubimaca, tj. naše druženje sa njima pozitivno utiče na ublažavanje depresije i stresa. Pored toga, ustanovljeno je da kućni ljubimci poboljšavaju kvalitetu sna i cjelokupno zdravlje ukućana. Također je utvrđeno da kućni ljubimci pozitivno utiču na odgoj djece.

U brojnim su zemljama rađena istraživanja o utjecaju kućnih ljubimaca na zdravlje vlasnika. Pokazalo se kako djeca imaju manji rizik od obolijevanja od alergija ako je u kući u kojoj žive već od njihove ranije dobi pas. Ovo se otkriće temelji na šestogodišnjem proučavanju oko 9.000 djece. Ranije su također iznesene teorije kako odrastanje s kućnim ljubimcima osnažuje imunološki sustav i potiče ga da bude manje osjetljiv na potencijalne alergene i ostale negativne tvari koji će potaknuti astmu, lišaje ili visoku temperaturu. Stručnjaci ističu kako je moderan život postao suviše sklon higijeni što je utjecalo da se imunološki sustav kod djece ne može prikladno razviti. Imati psa u kući omogućava dovoljno nečistoće da se imunološki sustav djece potpuno razvije pa je važno za djecu da susretnu psa u svojoj blizini što je prije moguće. Joachim Heinrich iz Nacionalnog istraživačkog centra za zdravlje u Münchenu ističe kako su rezultati studije dokazali vezu između prisutnosti psa u kući i manje osjetljivosti na pelud, i druge alergene kod djece. Ta je veza manja u slučajevima kada su djeca dolazila povremeno u doticaj s psima, a koji nisu živjeli s njima u obitelji. Obrambeni mehanizam tijela djece odgajane u kući sa psom sadrži protutijela za pelud, kućnu prašinu, stanice kože pasa i mačaka te plijesan. No, unatoč rezultatima, iskustva govore da i djeca koja imaju zaštitna protutijela za alergiju, ipak obolijevaju. Mora se stoga naglasiti kako, u slučaju kada djeca već imaju simptome alergija, psi i mačke mogu dodatno pogoršati bolest (Zorica, 2017).

Cjelokupno zdravlje ženskih osoba koje imaju pse puno je bolje nego onih koje ih nemaju, rezultati su istraživanja koje je provedeno u Kini među ispitanicima od 25 do 40 godina starosti. Polovina od 3.031 ispitanica imala je psa, a druga polovina nije. One osobe koje su imale psa bile su fizički aktivnije, vježbale više i spavale bolje pa je zato i njihov nivo fizičke spreme bio puno bolji. Osobe koje su imale kućnog ljubimca u prosjeku su bile mnogo zdravije, manje dana su provodile na bolovanju i mnogo su rjeđe imale potrebu da posjećuju doktore.

Pokazalo se da posjedovanje psa može pozitivno utjecati na kardiovaskularni sistem. Prema istraživanju "Australijskog medicinskog lista", kod ljudi koji čuvaju kućne ljubimce zabilježeno je da imaju stabilniji krvni tlak i niži nivo masti u organizmu nego ljudi koji nemaju kućnog ljubimca. U zemljama u razvoju, populacija pasa i mačaka je u stalnom rastu (slika 5.):

Slika 5. Povećanje broja pasa i mačaka po zemljama. Izvor: veterina.com

<http://veterina.com.hr/wp-content/uploads/2016/04/wsava-pets-population.png>

Poznate su činjenice da su već u davnim vremenima ljubimci imali pozitivan utjecaj na ljude pa je u 19. stoljeću Florence Nightingale opisala da bi ptice mogle biti izvor zadovoljstva za ljude smještene u bolničkim sobama (slika 6.). Smatra se kako hormon oksitocin ima najveći učinak kao podloga za razvoj pozitivnih efekata u ljudsko - životinjskim odnosima te se to očituje ponajviše u psihološkim i endokrinološkim promjenama. Znanstvenici su se složili da se takve promjene mogu iskoristiti i stvoreni su oblici terapija koji se zajedničkim nazivom svrstavaju u skupinu terapija uz pomoć životinja. Osobito se u kliničkoj psihologiji i

psihijatriji navode njihovi brojni pozitivni učinci (eng. animal-assisted therapy, skraćeno AAT) (Pužar, 2015.).

Slika 6. F. Nightingale; citat na hrv: Mali ljubimac je često odličan sudrug za bolesne, posebice za duge kronične slučajeve. Izvor: Wildsci.com <http://wildsci.co.uk/wp-content/uploads/2017/06/Nightingale-quote-after.png>

AAT označava uključivanje životinja u plan oporavka kako bi se postigli određeni ciljevi terapije. Može se izdvojiti nekoliko kategorija gdje je utjecaj ljubimaca na zdravlje i oporavak iznimno vidljiv (Pužar, 2015.):

1. milovanje i uređivanje kao promotor dobrih osjećaja - smatra se i znanstveno je potvrđeno da kada se ljubimci uključe u fizikalnu terapiju, na način da ih pacijent samo mazi i četka (npr. mačku), to pomaže u povećanju funkcionalnosti i mase mišićja te utječe na poboljšanje motorike. Naravno, veliki je i psihološki utjecaj jer takav oblik ne predstavlja pacijentu "dosadnu" terapiju. Djeca tako mogu učiti pojedine pokrete i umanjiti strah te uvelike poboljšati osjećaj pripadnosti prema živom biću i smanjiti osjećaj usamljenosti. Takav se pristup osobito pokazao uspješnim kada se u terapiju uvela živa životinja umjesto plišane ili slične igračke
2. uklanjanje straha - poneki se ljudi boje odlaska na preventivne preglede ili liječenje. Kod takvih se osoba strah uvelike smanjio u prisustvu ljubimaca (psa), a kod psihijatrijskih pacijenata primijećeno je da akvarij u čekaonici izrazito smanjuje strah prije terapije
3. empatija i socijalna interakcija - mnoštvo je studija dokazalo tvrdnje da prisustvo ljubimca uz čovjeka stimulira socijalno ponašanje. Primjerice, terapijski pas pomaže drugim ljudima bolje percipirati osobe u invalidskim kolicima, da im se čak češće osmjehuju i da češće s njima pričaju. Djeca s razvojnim teškoćama (autizam) zaigranija su i bolje

napreduju uz živog ljubimca, a uz psa u razredu djeca bolje prate nastavu. Obitelji koje imaju ljubimca češće posjećuju prijatelji, što potiče druženje i opuštanje

4. povećanje povjerenja i smanjenje agresivnosti - prijateljski nastrojena životinja potaknut će interakciju između nepoznatih ljudi i porast povjerenja do te mjere da se ruše predrasude i da se daju brojevi telefona nepoznatim ljudima. Također, u odnosu ljudi u kojem sudjeluju i životinje smanjuje se stupanj agresije
5. smanjenje depresije - kod starijih pacijenata koji su u razdoblju od tri mjeseca imali kanarinca u bolničkoj sobi ili instituciji primijećeno je da su puno manje podložni depresiji. Osobito je važno za ljude koji boluju od depresije da ostanu u fokusu ili rutini. Kopiranje ponašanja pasa kućnih ljubimaca (šetnja, jedenje, spavanje) uvelike tome pomaže
6. učinak interakcije ljudi i životinja na kortizol, adrenalin i noradrenalin – ljudsko - životinjska interakcija istraživana je i zbog svog utjecaja na hormonalne indikatore stresa, kao što su kortizol, i na neurotransmitere, kao što su adrenalin i noradrenalin. Istražene su razlike u promjeni koncentracije kortizola u plazmi prilikom nježnog maženja vlastitog ili tuđeg psa i čitanja knjige te je ustanovljeno da maženje psa smanjuje koncentraciju kortizola. Također, koncentracija kortizola opada kod srčanih pacijenata koje u procesu oporavka posjećuje kućni ljubimac
7. učinak na krvni tlak i otkucaje srca - kod studenata je uspoređivan učinak glađenja psa s odmaranjem, pričanjem i čitanjem knjiga te je dokazano da je kod onih studenata koji su gladili psa krvni tlak snižen. Niži je bio jedino prilikom odmora. Studenti koji su samo vidjeli psa, pričali s njim ili ga dodirivali također su imali snižen tlak i pravilne otkucaje srca. Zanimljivo je da se pacijenti koji su preživjeli srčani udar brže oporavljaju ako ih posjećuje osoba sa psom nego osoba bez psa
8. učinak na ljudsko zdravlje i oporavak - preko 1000 odraslih Australaca, vlasnika mačaka ili pasa, išlo je u znatno manjoj mjeri kod liječnika i potrošilo je puno manje tableta za spavanje nego oni Australci koji nemaju ljubimce. Kinezi također imaju veći udio zdrave populacije, vlasnika pasa, jer oni više vježbaju, bolje spavaju i uzimaju manje slobodnih dana na poslu nego oni koji nemaju kućne ljubimce
9. učinak na imunološki sustav - ustanovljeno je kako osobe koje glade psa u odnosu na one koje glade plišanu igračku ili samo tiho sjede imaju povećanu koncentraciju imunoglobulina A - indikatora kvalitetnog funkcioniranja imunološkog sustava. Nadalje, djeca koja odmalena odrastaju uz pse ili mačke manje su sklona razvoju određenih alergija.

ZAKLJUČAK

Kućni ljubimci svakako imaju pozitivan utjecaj na psihofizički razvitak djeteta, posebno u eri tehnologizacije i globalizacije kada se djeca više oslanjaju na razne tehnološke naprave koje im krata vrijeme zadržavajući ih više u kući kako bi promatrali u monitore. Nesumnjivo je došlo do porasta broja introvertirane djece koja teže kontroliraju svoje emocije. Također, udobnost života, produžen životni vijek i iznimna higijena su postali dvosjekli mač za novije generacije jer mnogi od njih nemaju toliko snažan imunitet kao u prethodnim desetljećima.

Kućni ljubimci tako postaju onaj element koji djecu, uvjetno rečeno, "izvlači" van na svjež zrak u kojem se kreću i brinu za svojeg ljubimca. Samim time dolaze u kontakt i sa drugim vlasnicima kućnih ljubimaca što dodatno potiče njihovu socijalizaciju i interakciju sa drugima ljudima. Komunikacijske vještine se nesumnjivo popravljaju, kao i socijalna inteligencija.

Djeca brigom za ljubimce dobivaju osjećaj kako je to brinuti se za drugo biće, a smrt ljubimca, iako teška za dijete, potiče i svijest o prolaznosti svih ostalih bića – dijete počinje cijiniti život više, kao i sebe, obitelj, prijatelje i ostale osobe iz okoline.

Socioemotivni razvoj, kognitivna inteligencija, ali i zdravlje djece – to su sve područja na kojima se može primjetiti nesumnjivo pozitivan utjecaj kućnih ljubimaca.

LITERATURA

Akademski radovi i članci

Ainsworth, M. D. S. i Bowlby, J. (1991) An Ethological Approach to Personality Development. *American Psychologist*, 46(4), 333-341.

Blaženka Kokorić, S.; Laklija, M.; Jutriša, I. (2011) Razlike u doživljaju usamljenosti i socijalne podrške kod djece niže osnovnoškolske dobi. *Napredak*, Vol.152 No.3-4 Listopad 2011.

Brajša Žganec, A.; Raboteg - Šarić, R.; Franc, R. (2000) Dimenzije samopoimanja djece u odnosu na opaženu socijalnu podršku iz različitih izvora. *Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb. Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja*, Vol.9 No.6 (50) Prosinac 2000.

Buljubašić Kuzmanović, V. (2010) Socijalne kompetencije i vršnjački odnosi u školi. *Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Odsjek za pedagogiju. PEDAGOGIJSKA istraživanja*, 7 (2), 191 – 203 (2010)

Burić, H., Flegar, D. (2006) Uloga kućnih ljubimaca u povećanju ljudske dobrobiti: utjecaj na razvoj djeteta: Izravan utjecaj kućnih ljubimaca na razvoj djece, Neizravan utjecaj ljubimaca na razvoj djece, Bračni i obiteljski odnosi, Utjecaj mreže društvenih odnosa na razvoj djece. *Dijete, vrtić, obitelj*, 4 6(zima 2006/2007), 2-5.

Habdija, I. (2016) Socijalizacija i razvoj socijalnih vještina u predškolsko doba. Sveučilište u Zagrebu. Završni rad, Učiteljski fakultet, Katedra za psihologiju

Itković, Z., Boras, S. (2003) Terapija uz pomoć životinja. *Revija za rehabilitacijska istraživanja*, 39(1), Zagreb: Edukacijsko rehabilitacijski fakultet, 73-83.

Katalenić, L. (2010) Terapijski psi u Hrvatskoj. *Grafički zavod Hrvatske, Zagreb*

Katz, L.G.; McClellan, D. E. (1999) Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije: uloga odgajateljica i učiteljica. Educa, Zagreb

Klarin, M. (2002) Osjećaj usamljenosti i socijalno ponašanje djece školske dobi u kontekstu socijalne interakcije. Ljetopis socijalnog rada, 9(2), 249-258.

Markus, T. (2004) Ekološke implikacije suvremenih bioloških teorija. Socijalna ekologija, Zagreb, 13(2), 129.-151.

Maruyama, M. (2010) The Effects of Animals on Children's Development of Perspective - Taking Abilities. Portland State University

Oblačić, I.; Veliki, T.; Cakić, L. (2015) Odnos samopoštovanj i socijalnog statusa kod učenika nižih razreda osnovne škole. Šk. vjesn.64, 1 (2015)153-172

Ombala, J. (2012) Kućni ljubimci i implikacije za zdravlje i psihofizičku dobrobit njihovih vlasnika. Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru

Perelle, I.; Granville, D. (1993) Assessment of the Effectiveness of a Pet Facilitated Therapy Program in a Nursing Home Setting. Society and Animals 1 (1):91-100 (1993)

Simel, S.; Špoljarić, I.; Buljubašić Kuzmanović, V. (2010) Odnos između popularnosti i prijateljstva. Život i škola, br. 23 (1/2010.), god. 56., str. 91. - 108.

Smojver - Ažić, S.; Topalović, Z. (2010) Uloga kućnih ljubimaca u socioemocionalnom razvoju djece školskog uzrasta. Napredak 151 (2), 171 – 194 (2010)

Tatalović Vorkapić, S.; Knapić, I. Čega smo se bojali kada smo bili djeca – važnost ranih iskustava budućih odgajatelja za njihov rad s djecom. Učiteljski fakultet, Sveučilište u Rijeci

Vizler, J. (2004) Povezanost percepcije roditeljskog ponašanja i sramežljivosti i asertivnosti školske djece. Diplomski rad, Filozofski fakultet, Zagreb

Web poveznice

Abrams, L. (2009) Four-legged Therapist: My Dog is My Co-therapist. Los Alamitos Counseling Center

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.629.1182&rep=rep1&type=pdf>
(11.9.2017)

Ajduković A. (2014) Sličnosti i razlike ljudi i životinja s obzirom na jezik
<http://cultstud.ffri.hr/?p=392> (11.9.2017)

In-portal (2013) Kako kućni ljubimci mogu postati najbolji terapeuti za osobe s invaliditetom
<https://www.in-portal.hr/in-portal-news/sport/1562/kako-kucni-ljubimci-mogu-postati-najbolji-terapeuti-za-osobe-s-invaliditetom> (11.9.2017)

Krčmářová, J. (2009) E.O. Wilson's concept of biophilia and the environmental movement in the USA. – Klaudyán, 6., No. 1–2, pp. 4–16. Charles University in Prague, Faculty of Humanities http://www.klaudyan.cz/dwnl/200901/01_Krcmarova_pdf.pdf (11.9.2017)

Nekić, M. (2015) Pogledajte kako pas pomaže tijekom napada epilepsije
<http://ljubimci.24sata.hr/psi-i-macke/pogledajte-psa-kako-vlasnicu-upozorava-na-napad-epilepsije-434239> (4.9.2017)

Novak, J. (2016) Evo zašto je hrčak je izvrstan kućni ljubimac za sve uzraste
<https://evarazdin.hr/zanimljivosti/obiteljske-zanimacije/evo-zasto-je-hrcak-je-izvrstan-kucni-ljubimac-za-sve-uzraste-354249/> (7.9.2017)

Pužar, K. (2015) Evo najboljeg odgovora zašto su kućni ljubimci dobri za vaše zdravlje!
<http://ordinacija.vecernji.hr/budi-sretan/kolumna/evo-najboljeg-odgovora-zasto-su-kucni-ljubimci-dobri-za-vase-zdravlje/> (11.9.2017)

Zivim.hr (2016) Dijete i pas dobitna su kombinacija <http://zivim.hr/rastem/dijete-i-pas-dobitna-su-kombinacija/> (16.9.2017)

Zivotistil.com (2017) Patuljasti kunić kao kućni ljubimac: savjeti za držanje patuljastog kunića <https://zivotistil.rtl.hr/kucni-ljubimci/2695429/patuljasti-kunic-kao-kucni-ljubimac-savjeti-za-drzanje-patuljastog-kunica/> (2.9.2017)

PRILOZI

Slika 1. Pas je izrazito popularan kao kućni ljubimac. str. 8.

Slika 2. Hrčak. str. 9.

Slika 3. Akvarijske ribice. str. 10.

Slika 4. Doprinos privrženosti djeteta majci u razvoju osjećaja usamljenosti. str. 18.

Slika 5. Povećanje broja pasa i mačaka po zemljama. str. 27.

Slika 6. F. Nightingale. str. 28.